

Pedagogická fakulta jihočeské university v Českých Budějovicích

Katedra pedagogiky a psychologie

B AKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Dětská kniha, jako medium pro dítě předškolního věku**

*Children's Book as a Medium for Pre-school Child*

<b>Autor práce:</b>	Petra Čedíková
<b>Studijní obor:</b>	Učitelství pro mateřské školy
<b>Forma studia:</b>	prezenční
<b>Vedoucí bakalářské práce:</b>	prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.

2007

## **Anotace**

Kniha, jako jedno z nejstarších medií, má nezastupitelnou roli v lidském životě. Kniha slouží k relaxaci, k získání nových znalostí, je zdrojem zábavy nebo slouží k zahánění nudy. Kniha také přináší únik od reality.

Dětská literatura vznikala velmi dlouho. Vývoj byl ovlivněn dobou i mnohými autory. V historicky nedávné době uměla číst pouze malá část populace. Dnes je bezpodmínečným požadavkem, aby si tuto dovednost osvojily všechny děti. Osvojení knihy je velmi složitý proces, zvláště v době, která přináší mnohem atraktivnější media jako je počítač a televize.

## **Annotation**

The book as one of the oldest means of information has an irreplaceable role in human life.

Books are used for relaxation, for gaining new knowledge, they are a source of entertainment or they dispel boredom. Books also help people escape from reality.

The children's literature has been formed for a long time. Its progress was influenced by various periods and by the diversity of authors. Only a minority of population could read in historically recent times. At present there is an inevitable necessity for all children to acquire this skill. The acquisition of the habit of reading is a complex process especially now when there are much more attractive media such as computer and television available.

**Heslo:**

*„Kniha, to nejvzácnější co máme!“*

***Co je knížka***

*František Hrubín*

*Co je knížka? Je to živá  
bílých listů hromádka,  
v ní si všechno hraje, zpívá,  
ptáci, děti, zvířátka.*

*A svět dětem vždycky znova  
do té hromádky se schová.  
List obrátit stačí však,  
a rázem nám před oči  
koušek světa vyskočí,  
tu květ, slunce nebo pták.*

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích 27.3. 2006

O B S A H:

<i>Prohlášení</i> .....	3
<i>Úvod</i> .....	6

**Teoretická část**

1. Dětská kniha	
1.1 Z historie literatury pro děti a mládež .....	8
1.2 Vývojové etapy dětského čtenářství.....	10
1.3 Osvojení čtení.....	10
1.3.1 Motivace.....	11
1.3.2 Estetické faktory.....	11
1.3.3 Sociální faktory.....	11
1.3.4 Psychologické faktory .....	12
1.4 Čtenářské potřeby dnešních dětí.....	12
1.5 Činitelé ovlivňující dětské čtenářství.....	13
1.5.1 Kultura .....	13
1.5.2 Výběr knihy .....	13
1.5.3 Mateřské školy .....	14
1.5.4 Rodina .....	14
1.5.5 Výběr knihy čtenářem .....	14
1.5.6 Sourozenci .....	14
1.6 Kniha a veřejné instituce.....	15
1.6.1 Škola a učitelé .....	15
1.6.2 Knihovny .....	15
1.7 Vliv rodiny na dětské čtenářství.....	16
1.8 Dětské nečtenáři.....	17
1.8.1 Projevy.....	18
1.8.2 Výskyt .....	18
1.8.3 Důležitá fakta .....	18
2. Televize, počítač	
2.1 Vztah knihy k ostatním mediím.....	18
2.2 Volnočasové aktivity dnešních dětí a mládeže.....	19
2.2.1 Činitelé ovlivňující trávení volného času.....	20
2.2.2 Volnočasové aktivity.....	20
2.2.3 Čtenářství .....	20
2.3 Dětský čtenář a televize.....	21
3. Pojmy k tématu.....	22
4. Současný stav řešení problému.....	23

**Praktická část**

5. Cíl a použité metody.....	25
6. Pilotní studie.....	25
7. Problémové okruhy a stanovené hypotézy.....	25
8. Popis použité metody.....	26

9. Výzkumné šetření, popis zkoumaného vzorku a vyhodnocení použitého dotazníku.....	28
<b>Závěry výzkumu</b>	
Závěr.....	32
Seznam použité a citované literatury.....	34
Seznam příloh.....	35
Přílohy.....	36

## ÚVOD

Téma dětské knihy mě zaujalo především z osobních důvodů. V mém dětství se nikdy neprojevoval velký zájem o knihu. I nyní je pro mne velký problém vzít si dobrovolně knihu a přečíst si ji. Právě proto mě zaujalo toto téma: „Dětská kniha jako medium pro dítě předškolního věku“, ve kterém nalézám příčiny mého problému odporu ke knize.

V současné společnosti představuje pro jedince čtenářská dovednost předpoklad pro utvoření vztahu ke vzdělání. Škody, které způsobí nerozvinuté čtenářské dovednosti, nelze ničím nahradit, protože čtení se rozvíjí od nejtěžšího věku dítěte.

Předškolní věk je pro dítě základní kámen pro utváření čtenářské dovednosti, kterou pak může první třída základní školy dále rozvíjet.

Dětské čtenářství ovlivňuje mnoho faktorů, které je možné ovlivnit. V tomto směru hraje velkou úlohu rodiče i učitelé mateřských škol.

V poslední době dochází i ke změně nazírání na problémy s osvojováním čtenářských dovedností. Mateřské školy plní významný úkol při výuce čtení a při předcházení poruch čtení.

Dnešní doba také nabízí mnoho příležitostí, kde se s knihou setkat. To platí také o počítačích a televizi. První kontakt s těmito médii bývá většinou v rodině a poté i v nejrůznějších institucích (školy, knihovny, zájmové útvary). Kontakt s knihou není vždy bezchybný. I zkušený člověk může v dítěti způsobit trvalý odpor ke knize a čtení.

Cílem této práce je stanovit současné problémy dětské četby. Také tato práce řeší přístupnost či dostupnost dětí ke knihám ve dvou základních prostředích, rodinném a institucionálním. Institucionálním prostředím je chápáno prostředí mateřských škol a knihoven. Práce se také zaměřuje na vztah dětí k jiným médiím. Jde především o vztah k televizi a počítači.

Tyto problémy jsem nejprve v teoretické části rozpracovala a poté je výzkumem ověřovala. V praktické části byl využit dotazník pro rodiče a rozhovor s učitelkami mateřských škol.

V teoretické části mi významně pomohla kniha od O. Chaloupky Rozvoj dětského čtenářství. Také mě velmi zaujal J. Toman, z jehož knih jsem také značnou měrou čerpala. Součástí této práce jsou i poznatky z Merttinovy Psychologie pro

mateřské školy, ze které jsem využila jednu kapitolu, která se týká právě již zmiňovaného problému.

Dětská literatura se v době svého vývoje rozčlenila do dvou základních etap, které se do dnešní doby nezměnily. Autorem struktury dělení literatury byl

### **Ján Kopál.**

Předčtenářská fáze

1. *ml. předškolní věk* (1.-3. rok):

Poezie (popěvky, říkadla), knižní hračky, leporela,...

2. *st. předškolní věk* (3.– 6. let):

Poezie (popěvky, říkadla, hádanky), autorské a lidové pohádky (zvířecí, kouzelné s jednoduchou strukturou), bajky, jednoduché příběhy ze života dětí;

Z literatury faktu umělecko-naučné knihy – knižní hračky, leporela, obrázkové knížky, alby, knihy se zvukovými nosiči, pracovní sešity, omalovánky, vystřihovánky, dětské encyklopedie;

Drobné dramatické útvary, dětské lidové a loutkové hry;

Čtenářská fáze

1. *ml. školní věk* (6.–10. let):

Poezie ( hádanky, říkadla,...), lidové a autorské pohádky, pověsti, povídky ze současného života dětí, literatura faktu, reportáže, dětské encyklopedie, alby, knihy se zvukovými nosiči;

2. *st. školní věk* (10.-15 let):

Pověsti, historická a životopisná próza, společenská příběhová próza ze současného života, próza s chlapeckým hrdinou a s dívčí hrdinkou, cestopisy;

## ***Teoretická část***

### **1. DĚTSKÁ KNIHA**

Literatura pro děti je určena pro děti do věku 15ti let, jak uvádí J. Kopál. Synonymem pojmu literatura pro děti a mládež je pojmenování literatura pro mládež nebo zkráceně dětská literatura. Dětskou literaturou rozumíme literární tvorbu dětí – výsledky jejich slovesné činnosti. Postupně se ustalují termíny literatura pro mládež a literatura pro děti. Literatura pro mládež tak slouží k pojmenování literatury



pro starší děti – adolescenty, literatura pro děti se zaměřuje k recipientům předčtenářského a čtenářského období mladšího i staršího školního věku.

## 1.1 Z HISTORIE LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Jedním z nejvýraznějších průkopníků dětské literatury je celosvětově pokládán teoretik H. Wolgast (1896, 1903). Tento muž založil na konci minulého století dlouholetý proces, ve kterém se pojetí dětské literatury zpřesňovalo a prohlubovalo, a to dokonce s velkým předstihem než jak tomu bylo jinde. Nebyl to spor jednoduchý. Spor byl ztížen skutečností, že se dětská literatura vyvíjela v izolaci od literatury ostatní.

Dětská literatura byla ojediněle psávána autory významnými a se značnou uměleckou a společenskou prestiží, častěji však autory druhořadými, nepřesvědčivými, nepronikajícími do obecného povědomí literatury. Byli to autoři, o nichž se soudilo, že dětskou literaturu neuznávají jako takovou, ale jako prostředek k výuce dětí. Nejčastějšími autory této literatury byli právě učitelé, kteří většinou dětskou literaturu chápali jako prostředek k rozvoji dítěte a také jako prostředek k zabránění škodlivých vlivů na dítě nebo jako způsob mentální hygieny.

(1.s.20., „Hlubší pojetí literatury jako literatury umělecké vedlo k polemické pozici vůči úzce didaktickému chápání dětské četby k zdůrazňování jejich estetických funkcí, hodnot a možností.“

Vyvíjeli se zde nové přístupy a hlediska na dětskou literaturu, které spolu bojovali. Byl to boj mezi utilitárním a uměleckým pojetím literatury. Utilitární pojetí se vyznačovalo udílením rad dítěti v banálních životních situacích. Umělecké pojetí usilovalo o syntetickou ucelenost díla. Jinak mělo sklon se zabývat pouze literárním dílem jako faktem. V takovém případě dílo nehledělo na čtenářské dispozice dětí a jejich věkové zvláštnosti. Umělecké pojetí bylo více vhodné pro děti, protože syntetická ucelenost díla kladla důraz na vlastnosti a schopnosti dětí.

Někteří autoři (př. Hostinský) zastávali názor, že některé prvky literatury, jako jsou estetika a umění, nemusí na jedince působit bezprostředně a v přímém kontaktu, ale svým působením na psychiku ovlivňují zároveň určité hodnoty, tužby a ideály vnímatele.

Širší dosah měl ve své době tzv. *literárně-didaktický směr*, představovaný např. F. Hrnčířem (O dětské literatuře, 1886 a 1887), J. Dolenským (Průvodce četby mládeže, 1897) a dalšími autory.

Významně se podílel vliv vznikající *marxistické teorie dětské literatury*, zejména stanoviska M. Majerové, J. Fučíka, B. Václavka, ad., kteří zdůrazňovaly demokratizační povahu dětské literatury. Dávaly najevo její progresivní rysy, její místo mezi národní literaturou a nezbytnost uměleckých hodnot.

Počátkem čtyřicátých let se projevuje vliv *brněnského literárního směru*. Tento směr patří mezi náročnější pojetí dětské literatury. Mezi nejznámější autory řadíme O. Audu, N. Černého, F. Holešovského aj.. Přínos těchto autorů spočíval hlavně v ujasněných kritériích hodnoty díla, ozřejmění, že dětská kniha má své důležité propracované funkce, které vedou pro rozvoj dítěte. Brněnský literární směr dal do podvědomí lidí dětskou literaturu jako součást naší umělecké tvorby.

Od šedesátých let spolu velmi významně začali spolupracovat čeští a slovenští teoretikové literatury, a to do té míry, že to ovlivnilo vývoj a pojetí dětské literatury. Mluví se o vysoké integraci československého výzkumu. Z prací slovenských autorů intenzivně zapůsobily knihy S. Šmatláka *Básnik a dieťa* (1963), F. Mika *Estetika výrazu* (1969), *Poézia, človek, technika* (1979), nejnověji *Hra a Poznani v detskej próze* (1980) aj..

František Terenčík v knize *Četba mládeže v počátcích národního obrození* (1962) označuje celou oblast literatury pro mládež pojmem četba mládeže. Rozděluje tuto četbu na dvě části, a to intencionální a neintencionální část.

Intencionální tvorba je literatura adresovaná dětem. Tvorba neintencionální je literatura, která původně pro děti psaná nebyla, ale starší děti si ji osvojily jako tzv. oddechovou četbu. Dnes se mnozí autoři započítávají do dětské literatury, ačkoliv původně psali pro dospělé čtenáře (př. D. Defoea, K. May, A. Dumas ad.).

K těmto dvěma podsystémům literatury pro děti a mládež se přiřazuje ještě jedna oblast, která se nazývá lidová slovesnost. Lidové pohádky, pověsti, písně a další žánry se šířily ústním podáním zpravidla bez rozlišování věku. Pro mladší děti se utvářely některé speciální žánry – např. říkadla, určité typy písní, krátké zvířecí pohádky. Lidová slovesnost patří i dnes mezi oblíbené dětské žánry.

Své určité místo mají v literatuře pro děti a mládež díla označována jako dvojznačná. To znamená, že směřují k dětskému vnímateli, ale zároveň jejich složitost může pochopit pouze dospělý čtenář. Známostou knihou, vyznačující se dvojznačností je například *Malý princ* od H. CH. Andersena. Dvojznačnost díla je pro předškolní děti složitá. Tuto četbu je vhodné zařadit až pro děti základních škol.

Literatura pro děti vždy odráží vztahy mezi lidmi v dané společnosti, skutečné postavení dítěte ve společnosti a představy o dítěti samotným autorem.

## 1.2 VÝVOJOVÉ ETAPY DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ

Dětské čtenářství rozlišuje několik vývojových etap, podle věku dítěte. Tyto etapy jsou zhruba shodné s vývojovými stádii dětské psychiky. Ovšem každé dítě dozrává jiným tempem, proto jsou vývojová stádia pro každého jedince individuální. Není také nutné, aby se biologický vývoj shodoval s psychickým.

Úroveň čtenářského komunikativního aktu je podmíněna mírou zvládnutí techniky čtení a stupněm jazykové vyspělosti dětí. Toto vše je závislé především na intenzitě sociokulturních podnětů z rodinného prostředí a na účinnosti školní literární výchovy.

Dětské čtenářství rozlišuje etapy:

*Předčtenářská etapa:* předškolní věk - mladší (do 3 let)

starší (3-6 let)

*Čtenářská etapa:* mladší školní věk - 1. fáze (6-8 let)

(prepubescentní) 2. fáze (9-10 let)

Starší školní věk - 1. fáze (11-12 let)

(pubescentní) - 2. fáze (13-15 let)

Mezi jednotlivými fázemi nelze vést ostrou hranici, jejich přechod je pozvolný a projevuje se spíše jako tendence k určitému žánru literatury. V předčtenářské etapě dětský recipient vnímá literární text poslechem, prostřednictvím přímého nebo reprodukováného předčítání a přednesu starších dětí nebo dospělých. Dítě vnímá text společně s ilustracemi, které mu upřesňují informace a pomáhají mu rozvíjet fantazii. Ilustrativní složka má jen doplňující funkci, přesto je nedílnou součástí každé dětské knihy, zvláště v předčtenářské fázi.

Ve čtenářské etapě si postupně čtenář osvojováním čtenářského aktu nahrazuje interakci s ilustrací hlasitým, později tichým čtením.

## 1.3 OSVOJENÍ ČTENÍ

(9.s.124,,Osvojení čtení je pokládáno za kontinuální proces, který začíná prakticky bezprostředně po narození.“ Cílem osvojení knihy by mělo být to, že se kniha stane součástí dětských potřeb. Když si dítě osvojí knihu, má ji rádo, jsou před ním ještě mnohá úskalí, která ho mohou od knihy odradit. Učení se číst je totiž poměrně složitý proces závislý na mnoha faktorech, estetických, psychických, sociálních faktorech a na motivaci ke knize.

### **1.3.1 Motivace**

Aby dítě chtělo číst a osvojilo si techniku čtení, je zapotřebí vhodná motivace ke knize. (1.s.181,,Motivace zahrnuje jednak vnitřní aktivitu jedince vůči předmětným potřebám, jednak existenci těchto předmětných potřeb jako vnitřních nebo vnějších motivů, jednak určité ovlivňování, podněcování člověka zvenčí, jeho stimulaci“.

### **1.3.2 Estetické faktory**

K osvojení knihy přispívá i její estetické zpracování. Dítě v předškolním věku neumí číst, proto se každé jednotlivé slovo k dítěti dostává prostřednictvím obrazu např.v obrázkové knize, leporelu bez textu atd.. Již Egypťané v určitém období vývoje používali obrázkové písmo tzv. piktogramy, tak i dnešní symboly např. na dopravní značce, na obchodě, se dají přeložit ve smysluplné slovo. Pochopením těchto jednoduchých obrázků, lze pochopit i některé principy čtení. Estetické osvojení literárního díla se projevuje jako citová a myšlenková reakce na určité podněty a informace tohoto díla. To znamená, že se dítě o knize rádo baví, rádo si ji prohlíží a má k ní kladný vztah.

### **1.3.3 Sociální faktory**

Ze sociálních činitelů má na dítě podstatný vliv jeho rodina a lidé, kteří s dítětem tráví mnoho času. To jsou samozřejmě rodiče a sourozenci dítěte. Můžou to být i příbuzní či známí rodiny, kteří se často navštěvují. Dalším sociálním podnětem ovlivňující osvojení čtení je škola. Ve škole je to pak prostředí třídy, která na dítě působí. Příkladem je třída vyzdobená pohádkovými motivy, přístupná knihovna, možnost se o ní starat, atd.. Významnou roli hraje styl vyučování, jak je literatura dítěti předkládána. V mateřské škole děti ještě číst většinou neumí. Působí zde jen vzor paní učitelky, která dětem knihy čte, společně si je s dětmi prohlíží nebo knihy používá jako učební pomůcku. Projevem dětí je radost z předčítané četby, vyžadování si četby.

Dalším podnětem z okolí jsou možnosti výběru knih a s tím související rozšiřování knižního trhu (ediční programy nakladatelství pro děti a mládež). Uplatňují se i kulturní instituce, především knihovny, dále zájmové aktivity dětí a masová media.

#### **1.3.4 Psychologické faktory**

Tyto faktory jsou dány individuálními, specifickými a mentálně psychickými dispozicemi dítěte. Projevují se v jednotlivých stádiích ontogeneze, přibližně od sedmi do patnácti let. Mezi dispozice se zařazuje inteligence dětí, rozvoj poznávacích a emočně volných procesů a stavů, vědomostí, dovedností, schopností, návyků a sklonů, typ vyšší nervové soustavy, psychické založení, charakterové vlastnosti, pohlaví aj.

Z hlediska čtenářské kompetence dítěte, tj. jeho připravenost na estetické osvojení literárního díla, je rozhodující úroveň jeho psychických funkcí – vnímavost, pozornost, paměť, představivost, fantazie, emocionalita, logické a obrazové myšlení spjaté s řečí a vyjadřováním, dále úroveň techniky čtení a celkové čtenářské kultury. Čtenářské kompetence lze tedy chápat jako komplex psychických a čtenářských potřeb, motivací, zájmů, zkušeností, návyků.

### **1.4 ČTENÁŘSKÉ POTŘEBY DNEŠNÍCH DĚTÍ**

V dnešní době tvoří nejpočetnější kategorii děti, které preferují relaxační a emocionální funkce knihy. Děti čtou pro potěšení a uvolnění mysli. Každá kniha má přinášet i emocionální zážitek, který v dítěti probouzí právě pocity pohody a uvolnění. Prožívají příběhy jiných, ocitají se na jiném místě, v jinou dobu, s novými kamarády. Četba dětí baví a zahání nudu. Některé děti s knihou stráví celý den. Stává se pro ně druhým světem, který prožívají společně s hlavními hrdiny.

Některým dětem může kniha sloužit jako náhradní komunikace v osamělosti. Člověk nechce být sám, v knize nalezne mnoho osob, které jsou tu jen pro něho. To je důležité například když je rodina neúplná, často se hádá nebo dítě nemá kamarády. Kniha představuje určitý druh úniku od reality. Kniha tak přináší i emocionální a fantazijní kompenzaci neuspokojivého života. Unikát se dá také z každodenní všednosti, stereotypů, stresů a frustrací opět do fiktivního světa plného dobrodružství, imaginace, humoru a harmonie.

Početný okruh dětí, zvláště staršího školního věku, uspokojuje četbou především svoje potřeby poznávací. Četba je pro ně velký zdroj informací, které mají potřebu

získávat. Obohacují se hlavně o společenské přírodní reálie, věcné a naučné informace. Jen výjimečně se u pubescentních čtenářů na sklonku povinné školní docházky uplatňují potřeby socializační a estetické, které jsou podmíněny již vyspělou čtenářskou kulturou.

V knize je možné všechno, proto se často stává, že při čtení se čtenář vcítí do literární postavy, tedy do svého vzoru. Prostřednictvím této postavy naplňuje své neuskutečněné nebo nereálné cíle, přání či tužby.

## **1.5 ČINITELE OVLIVŇUJÍCÍ DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ**

Spisovatel do svého díla vkládá to, co v životě poznal, co si o životě myslí a co v něm cítí, co chápe jako důležité a krásné. Pro své pojetí života chce zaujmout čtenáře a získat je pro své ideály. Touží ovlivnit chování a jednání těch, kteří jeho dílo vnímají. Čím působivější je setkávání předškolního dítěte s literaturou, čím hlubší jsou jeho prožitky z ní a čím více ji poznává, tím lépe je vychováváno k literatuře a má k ní lepší vztah.

### **1.5.1 Kultura**

Jednou z nejdůležitějších vlastností, kterou se mohou děti navzájem lišit, je kultura tvořící jejich zázemí. Bennet definoval kulturu jako naučené, sdílené a předávané sociální aktivity skupiny, lidmi vytvořenou část našeho životního prostředí, která upokojuje všechny naše základní potřeby nutné pro přežití a adaptaci na toto prostředí.

Každý z nás vyrostl v určité kultuře. V prostředí, kde člověk vyrůstá, se mluví určitým jazykem nebo jazyky a slaví se určité svátky. Kultura, v níž děti vyrůstají, ovlivňuje způsob jejich vnímání, hodnocení situací, chování a jednání. Závisí na ní způsob mluvy dětí, fungování rodiny, vztahů mezi dětmi. Kultura ovlivňuje druhy zábav, které si dítě vybírá a vyhledává. Kultura dítěti předkládá určité hodnoty, kterých si dítě váží. V posledních desetiletích si začali zejména sociologové uvědomovat zásadní vliv socioekonomického prostředí (př. horší status) na školní úspěšnost dětí.

### **1.5.2 Výběr knihy**

Při výběru dětské četby je důležité vycházet vždy ze zájmů konkrétního dítěte. Děti se liší v tom, co je pro ně lákavé, pěkné a přitažlivé. Výzkumy tvrdí, že 3leté dítě, které se později stane dobrým čtenářem, má svou oblíbenou knížku.

### **1.5.3 Mateřské školy**

Mateřské školy jako takové mohou dítěti nabídnout mnoho pro rozvoj čtenářství. Mezi základní akce patří volný přístup ke knihám a časopisům, hodiny volného čtení (celá třída „čte“ knížky a časopisy), hrová a předčítací odpolední zaměstnání, pravidelné hovory o knížkách, luštění úkolů v časopisech. Další akce se mohou týkat exkurze do knihovny, informace rodičům o knížkách, které se právě čtou, knižní dárky k příležitostem (odchod ze školky, Vánoce), informace na nástěnkách o nových a doporučených knihách.

Velký význam při podpoře čtenářství má osobnost učitelky. Učitelka mateřské školy může dítěti nabídnout vzor nápodoby.

### **1.5.4 Rodina**

Rozhodující podíl na čtenářské výchově dětí mladšího školního věku mají rodiče. Rodič na dítě působí jako vzor, od něhož dítě přejímá pozitivní příklady vedoucí k čtenářské nápodobě. Nenahraditelné pro dítě jsou okamžiky, kdy se s ním o jeho knize mluví.

Rodičovský vliv na dětské čtenářství slábne. Vzdělanější rodiče tento trend zpomalují. Rychlé životní tempo, pracovní vytíženost a konzumní styl rodin působí nepříznivě na rozvoj čtenářství.

### **1.5.5 Výběr knihy čtenářem**

Dítě si vybírá knihu explorativně - náhodným výběrem. Vybírá si knihy, které chápeme jako „průměrné“. Tyto knížky budou splňovat určitou potřebu mentální hygieny, rozptýlení, postojového uspokojení atd.. Posléze čtenářský text převáží funkce mimoestetické natolik, že dítě ztrácí bezprostřední vstupní estetickou prožitkovost. Kulturní rozvoj dětského čtenářství je tím narušen, později i omezen.

Knihy, která se dítěti dostane do rukou, je značnou měrou ovlivněna školní literární výchovou. Dítě tak čte jen knihy s nespornými společenskými hodnotami, a takové, které ho společensky a vývojově posouvají vpřed.

### **1.5.6 Sourozenci**

Četbu 7-8letých školáků ovlivňují také jejich starší sourozenci. Přibližně od 9-let se děti začínají při výběru knih zřetelně osamostatňovat. Poté mají vliv na jejich zájmové čtenářství i kamarádi, popularita knížky, divácký zážitek z jejího filmového či televizního zpracování i veřejné knihovnické služby.

## **1.6 KNIHA A VEŘEJNÉ INSTITUCE**

### **1.6.1 Škola a učitelé**

Jednou z nejčastějších institucí, kde se dítě setkává s knihou, je škola. Výchova k literární výchově se uskutečňuje v průběhu mnoha činností a zaměstnání. Učitelka dětem čte, vypráví a recituje i několikrát denně. Avšak průzkumy dětského čtenářství shodně uvádějí, že děti jsou při vlastním výběru knih nejméně motivovány svými učiteli a školní literární výukou. Tradiční nesoulad se objevuje mezi potřebami, požadavky a standardy učebních osnov literární výchovy. Tento nesoulad je nejmarkantnější v 8-9 ročníku Základní školy.

Pro učitelku je dětská literatura prostředek, který užívá pro dosažení cílů, a to v oblasti rozumové výchovy, dalších složek estetické výchovy a ve výchově mravní. V praxi je nutné vzbudit zájem o předčítání, recitování či vyprávění. Metodicky nejvděčnějšími postupy jsou např. zájmové prohlížení knihy s vlastní četbou, motivace určitou konkrétní situací jako je čtení toho, co je zajímavé na vycházce, co viděly. Učitel by měl vědět, čím právě děti žijí, co je v kladném či záporném smyslu vzrušilo.

Při rozvíjení čtení je dobré využít námětové hry, např. „hra na knihkupectví“. Učitelka by také měla umět pracovat s textem. Je nutné, aby na sobě neustále pracovala, hodně četla a zajímala se o nové i starší publikace, sledovala odbornou literaturu a časopisy. Při přednesu textu je třeba soustředit se na jeho způsob podání. Metodicky nejpodstatnější je osobní kontakt předčítajícího či vyprávějícího s posluchačem. Dítě potřebuje mít trvale pocit, že se čte pro ně osobně, že mu čte někdo, kdo ho má rád.

### **1.6.2 Knihovny**

Výběr zájmové četby dětí všech věkových kategorií významnou měrou ovlivňují pracovníci veřejných knihoven. V knihovnických zařízeních by proto měli pracovat zkušení a kompetentní pracovníci. Působení těchto pracovníků je v důsledku sociokulturních změn intenzivnější. Dětské knihy se podstatně zdražily a rodiče, limitovaní finančními možnostmi, omezují také jejich nákup. Dětská oddělení veřejných



biblioték, hlavně ve městech, mívají relativně bohatý výběr jak mezi knihami tak mezi časopisy. Přitažlivý interiér a vybavenost počítači s internetovým připojením přispívá k větší návštěvnosti.

Knihovny v dnešní době už nejsou jen pouhými půjčovnami publikací, ale nabízejí svým návštěvníkům zejména informační služby. Od roku 2005 vzrostl počet počítačů v knihovnách napojených na internet oproti roku 1999 téměř desetkrát (z 621 počítačů napojených na internet na 5894 počítačů). Z nedostatku peněz chybí internetové připojení většinou v menších obcích.

Knihovnice či knihovníci pracují s dětmi dobrovolně. To má vliv na otevřenost a důvěru dětí. Nechají si častěji poradit při výběru zájmové četby. Knihovníci se musí orientovat v současné a také v nejžádanější produkci. Spolupracují se školami a jejich učiteli. Mohou jim poskytnout cenné služby, pokud o ně učitelé projeví zájem. Knihovna může škole také zapůjčit knihy pro výuku, poskytnout jí místnost vybavenou knižním a časopiseckým fondem. Je možné uspořádat v knihovně besedy a soutěže.

Knihovny mohou také vést zájmové kluby dětských čtenářů. Důležitou činností veřejných knihovnických služeb je informatická výchova. To znamená seznamování dětských čtenářů s tradičními a elektronickými zdroji informací, s možnostmi jejich vyhledávání. Zpracování a využívání této služby není obvyklé pro všechna knihovnická zařízení.

Některé knihovny pořádají tzv. Týden knihoven. Je to propagační akce zaměřená na podporu čtenářství a návštěvu veřejných knihoven. V České Republice se koná již desátým rokem. V rámci této akce se koná mnoho programů pro děti i dospělé. Jsou zde představeny nové projekty na podporu čtení a čtenářství. Jednou z celorepublikových akcí je „Velké říjnové čtení“, při kterém lidé v knihovnách předčítají z knih, které mají rádi.

## **1.7 VLIV RODINY NA DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ**

Zprostředkovateli knižní slovesnosti jsou nejdříve lidé s nejbližšího okolí, tj. rodiče, a to z řady důvodů. Především proto, že vzájemný kontakt dítěte a rodičů je v předškolním věku zvláště častý a silný. Rodiče nejlépe mohou vysledovat změny, kterými dítě prochází, např. rozvoj jeho zájmů a aktivit. Existují ale i důvody mnohem hlubšího rázu.

Televizní inscenace i knížka, ve které převažují obrázky či jsou dokonce pouze obrázky, vyžadují od rodičů určité „převedení“ do těsné blízkosti dítěte, do jeho vlastního světa. Tento svět malého dítěte je zatím dosti ohraničeným, do něhož si podněty zvenčí nehledají cestu nijak snadno. Dítě potřebuje být přesvědčeno, že tyto podněty jeho bezpečí nijak neohrožují. Praxe je mnohdy jiná než teorie. Někteří rodiče mají malý zájem o výchovu svých dětí. Nejčastěji to bývá z důvodu nedostatku času. Jsou i rodiče, kteří se dětem věnují, ale pouze když vidí, že se nudí. Když si dítě hraje, rodiče uklízí nebo dělají co právě potřebují. Avšak okamžiky, kdy se dítě dívá na televizi nebo si prohlíží obrázkovou knížku, jsou pro rodiče velkou příležitostí věnovat se právě jemu. Neznamena to ale věnovat veškerý čas jen dítěti.

Rodiče se často domnívají, že množství knih může ovlivnit kvalitu čtení jejich dítěte. Výzkumy však ukazují, že velmi rozsáhlé vlastní knihovničky dětí (nad 60 svazků, což ve výzkumu z roku 1982 bylo 28% respondentů) nemusí vždy dokládat živý zájem o četbu. Toto může také značit snahu rodičů tento zájem probudit. Někteří rodiče dítěti knihu raději koupí, než aby mu věnovali trochu času. Je to projev náhradní rodinné péče o dítě, kdy kniha vynahrazuje nepřítomnost rodičů.

Švýcarští výzkumníci přinesli nové poznatky o efektu předškolní výchovy na dítě. Výzkumníci sledovali skupinu dětí a rodiny ve městě Lausanne, a to v longitudinálním průřezu ve věku dětí 1-5 let. Cílem výzkumu bylo objasnit, čím je ovlivňována kvalita mimorodičovské výchovy. Výzkumníci došly k zjištění, že matka ovlivňuje dítě nejvíce do věku 2 let, později je dítě ovlivňováno sociokulturní úrovní rodiny natolik, že vliv předškolního zařízení může být sice pozitivní, ale není tak působivý jako vliv rodiny. Předškolní výchova prospívá rozvoji dětí, především těch, které vyrůstají v socioekonomicky zhoršených rodinných prostředích. Celkově se celý výzkum na obě edukační prostředí dívá jako na prostředí, která se navzájem doplňují.

## **1.8 DĚTŠTÍ NEČTENÁŘI**

Dítě je schopno poznávat jednotlivé hlásky a číst jednoduchá slova okolo šesti let. V poslední době se objevuje populace dětí, které sice zvládli techniku čtení, ale nemají potřebu ji uplatňovat. Výskyt těchto dětí je asi 15-20%. Tento jev má neblahé důsledky pro člověka do budoucna. Dítě si je ale neuvědomuje. To, že dítě nepoužívá čtenářské dovednosti ho v důsledku omezují při čtení, psaní a vyjadřování. Odborníci tento jev označují jako sekundární negramotnost nebo literární analfabetismus.

Příčinami, proč je tak vysoký počet nečtenářů, jsou především civilizační trendy a vnější podněty.

### **1.8.1 Projevy**

Pro dětského nečtenáře jsou typické charakteristické projevy: jeho čtenářská kulturnost je na velmi nízké úrovni, četba beletrie ho nebaví, čte málo, z donucení, preferuje čtení zábavných časopisů a magazínů s převahou fotografií, ilustrací, nemá potřebu o přečteném s někým rozmlouvat, v jeho kulturních činnostech převládají receptně nenáročné aktivity jako je sledování televize, videoprogramy nebo poslech populární hudby.

### **1.8.2 Výskyt**

V dětské populaci v rozmezí 7-15 let se vyskytuje přibližně pětina zaostávajících čtenářů, kterým ještě činí potíže technika čtení. Jsou to zpravidla děti mentálně retardované, a s drobnými smyslovými vadami, lehkou mozkovou dysfunkcí, dlouhodobě nemocné nebo zanedbané, žijící v nepodnětném či destruktivním rodinném prostředí. K zaostávajícím čtenářům se řadí i 2-3% dyslektiků. Děti vyžadují zvláštní pozornost a individuální péči, odborné vyšetření a konzultace v pedagogicko-psychologické poradně, případně zařazení do specializované třídy.

### **1.8.3 Důležitá fakta**

Aby děti mohly číst a porozuměly textu, jsou nutné rozvinuté psychické, jazykové a literární kompetence. Někteří čtenáři mají tyto kompetence limitovány. Dovednost číst může být značně ovlivněna nepozorným a mechanickým čtením. Přes všechny uvedené důvody dětského nečtenářství je zjištěno, že v dítěti samém jsou předpoklady pro aktivní čtenářství.

## **2. TELEVIZE, POČÍTAČ**

### **2.1 VZTAH KNIHY K OSTATNÍM MEDIÍM**

Diapozitivy, filmy, videoprogramy, audionahrávky a další typy medií mohou žákům zprostředkovat smysluplné zkušenosti s různými životními situacemi. Umožní jim cestovat do vzdálených končin země, vydat se na cestu časem a prostorem. V knize se vždy můžeme vrátit zpět a přečíst ji znovu, ale film se nezastaví.

Současnou generaci předškolních dětí ovlivňuje obdélník televizní obrazovky téměř od narození. Televizor běží celý večer a před ním nejčastěji sedí ti, kteří jakoby nemají co dělat. To jsou převážně děti, které prostřednictvím tohoto media zahání nudu. Jsou zahlušené spoustou informací, jejichž smysl jim uniká. Jeden dojem je překrýván a smazán jiným. Dítě sleduje celý svět, ale ve skutečnosti z něj nevnímá nic. Nejmenší děti si sami neumí vybrat program pro ně vhodný a dobrý. Proto je třeba dítěti trochu pomoci.

*Pravidla pro předškolní dítě před televizní obrazovkou:*

- ✓ Děti by se neměly zásadně k televizoru odkládat. Pořady je pro ně nutno vybírat, odpovědnost za výběr leží na dospělých.
- ✓ Dítě nemá sledovat ani ten nejvhodnější pořad samo. Někdo dospělý se má dívat s ním, aby mělo pocit spoluúčasti, osobního kontaktu.
- ✓ Učitelka mateřské školy by měla sama dětské pořady sledovat, aby si o nich mohla s dětmi pohovořit.

Jen dlouhodobé a cílevědomé působení a úsilí může vést ke zlepšení situace televizního diváctví. Podporování snahy o zlepšení situace se dá i ve školních institucích. Učitelka si může například připravit zaměstnání z rozumové výchovy na téma „naše rodina“ a zaměřit se na to, jak se doma sleduje televize. Je vhodné připravit si otázky dopředu (př. Na co nejraději díváš v televizi? Dívá se s tebou také maminka nebo tatínek? Na co se díváš s tátou? Na co se díváš s mámou? Díváte se všichni na Večerníček?....)

Sama technika, jako je filmová promítačka, diaprojektor, magnetofon, rozhlasový či televizní přijímač, má většinou roli zprostředkovací. Bez živého kontaktu s blízkým člověkem ztrácí pro dítě značně na působnosti. Pokud nemají děti vedle sebe někoho, kdo se podílí na jejich citovém zážitku a dává to také najevo, jsou o něco ochuzeny. Už u předškolních dětí je technika samozřejmou součástí světa, ale nesmějí se v ní ztrácet základní mezilidské vztahy.

## **2.2 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DNEŠNÍCH DĚTÍ A MLÁDEŽE**

Volný čas je doba, ve které můžeme uspokojovat své potřeby, které jsou nám příjemné a nevyplývají z žádné povinnosti. Takovou potřebou je nutný odpočinek, koníčky, cestování, další vzdělávání, čtení knih a časopisů. Děti mají podstatně více

volného času než dospělí, jejich povinností je chodit do školy, plnit úkoly a také trochu pomáhat v domácnosti. Zbytek dne tráví činnostmi, které je baví.

### **2.2.1 Činitelé ovlivňující trávení volného času**

Charakter trávení volného času je dán věkem dítěte a prostředím, které ho ovlivňuje (škola, vrstevníci, současné trendy). Určující je hlavně rodina, která nabízí a určuje možnosti trávení volného času. Rodiče tráví s dětmi mnoho času a ovlivňují jejich vztah k zájmům. Rodina také dítě podporuje v zájmových činnostech v kroužku nebo oddílu. Důležité na zájmových činnostech je kontakt s vrstevníky a účast na práci ve skupině dětí, který rodina nemůže nahradit.

### **2.2.2 Volnočasové aktivity dětí**

Děti tráví často mnoho času bez dozoru na hřištích nebo dokonce na silnici. Předností zájmových útvarů je pedagogický dohled nad dětskou činností, rozvíjení dalších schopností dítěte a také prevence před sociálně patologickými jevy. V jejich živelných či organizovaných zájmových činnostech jsou významně zastoupeny sportování, studium cizích jazyků, hra na hudební nástroj, kreslení a malování, provozování hobby, péče o domácí zvířata, práce na zahradě, pěstování rostlin atd.. Volnočasové aktivity jsou ale také často drahé, zvláště se speciálním zaměřením s vysokými náklady. Proto si je nemůže každá rodina dovolit.

(6. s.18 „Neodmyslitelnou součástí životního stylu naší mladé generace je tedy i televizní konzum, všude přítomný fenomén často bezduché, podbízivé i brutální masové videokultury.“

### **2.2.3 Čtenářství**

Čtenářství je chápáno jako adekvátní aktivita dítěte, která je v souladu s ostatními. Mezi dětmi jsou děti nečtenáři, ale i takové, které věnují většinu volného času pouze knize. To však není správné. Už marxistická pedagogika zdůrazňovala všestranný vývoj dítěte. Dítě by nemělo poznávat svět pouze prostřednictvím knih. Dochází k vytrácení poslání díla, tj. střet dvou světů reálný a fiktivní. Ani úplné zanevření na knihu a četbu není správné, neboť se dítě o mnoho ochuzuje.

Oproti všem již jmenovaným zájmovým činnostem má kniha bohužel sestupnou tendenci. Rozsah, frekvence a kvalita četby současné populace dětí a mládeže je velmi nízká. Od čtení knih je odvádí náročná příprava na školní výuku a další, mnohem

atraktivnější i mentálně pohodlnější volnočasové aktivity, jako je spontánní hra, parta vrstevníků, vzájemné návštěvy kamarádů a kamarádek, poslech reprodukováné populární hudby aj..

Volný čas, který by mohlo věnovat četbě, raději stráví u televize, počítače a videoprogramů. Je to proto, že videokazeta funguje jako kniha. Dítě se k ní může navracet, zakoupit si ji v knihkupectví nebo si ji může vypůjčit. V počítačové videohře zase dostává neobyčejnou příležitost aktivně a tvořivě vstupovat do příběhu na obrazovce a ovlivňovat jeho průběh a výsledek.

### **2.3 DĚTSKÝ ČTENÁŘ A TELEVIZE**

Bezkonkurenční primát mezi volnočasovými aktivitami nedospělé populace získává, častokrát na úkor četby, televizní diváctví. Již od útlého dětství může výrazně formovat životní styl a hodnotové orientace. Podle výzkumů z poloviny 90. let stráví 7-10leté dítě před obrazovkou v průměru 104 minuty. Kolik minut tráví před obrazovkou předškolní dítě výzkum neuvádí. Některé školáky televize neodvádí od četby. Těch je ale málo.

Současní odborníci stále důrazně varují před škodlivými následky nadměrného televizního konzumu. Pedagogové, psychologové, sociologové a lékaři mají mnoho argumentů, proč čelit zvýšenému televiznímu diváctví. Jsou to především důvody: televizní diváctví vede k rostoucí pasivitě dítěte, nahodilý výběr pořadů a jejich nepřiměřenost deformují jeho přirozený vývoj, svou „virtuální“ realitou předvádějí devastaci morálních hodnot, působí jako špatný příklad podněcující kriminalitu mládeže, dětský vnímatel ztrácí schopnost abstraktně myslet, plynule, srozumitelně a výstižně se vyjadřovat, konzum je náhradním prostředkem nefungující komunikace ad..

Dítěti je prezentována postava hrdiny tak, že už není nutno si jeho obraz dál dotvářet pomocí fantazie a představ. Setkává se podobou literatury se znaky, které jsou literatuře jako takové cizí. Toto se děje právě na televizní obrazovce či filmovém plátně. Zatímco dětský čtenář vyvíjí při osvojování literárního textu psychické úsilí, jelikož musí proměnit jeho informace ve vlastní představy, televize „servíruje“ svému dětskému vnímateli již hotové a jednoznačné obrazy. Televizní diváctví je tedy recepčně jednodušší.

Ani nejlepší televizní inscenace nedovolí dítěti to, co např. pohádková knížka, kterou bude později číst samo. Kniha je časově nezávislá, to znamená, že mám možnost vzít do ruky text a číst si v něm, kdykoliv se mu zachce, neskýtá mu možnost libovolného opakování četby. Hlavní výhodou knihy jsou její elementární možnosti např. vrátit se k některému odstavci a přečíst si jej znovu či naopak jiný přeskočit, udělat v četbě přestávku, obrátit o několik stránek zpátky a podívat se, jak si pohádkový hrdina počínal v jiné situaci.

Přes uvedená negativa se televize a četba vůbec nemusí vzájemně vylučovat. Televizní medium se může stát za příznivých okolností pomocníkem a spojencem rodiny i školy při výchově dětského čtenáře.

### **3. POJMY K TÉMATU**

#### Audiovizuální pořady:

Pořady, které je možné současně slyšet i vidět. Mezi tyto pořady se zařazují především televizní pořady, počítačové hry, videonahrávky.

#### Funkce dětské knihy:

Mezi základní funkce dětské knihy patří funkce estetická, výchovná a poznávací. Některá literatura se více zaměřuje na literaturu pro děti a mládež, která je více specifická. Z této literatury vycházejí mimoestetické funkce knihy. Je to například funkce magická (užívání kouzelných věcí, zaklínacích formulí), funkce fyziologická (zaměřená na zvládnutí výslovnosti obtížných hlásek), funkce estetická (poučující o základních normách vztahů, povinnostech dítěte) a funkce společenská (zobrazuje postoj k dané realitě a její poznání).

#### Lidová slovesnost:

Lidová slovesnost je starší než vynález písma. Vyjadřovala názory, zkušenosti, postoje a myšlenky lidí. Nejprve se šířila na venkově, později ve městech. Tvůrci byli anonymní, tvorba se tradovala a měla různé formy. Základní její dělení je na epiku, lyriku, prózu, veršované a dramatické žánry a dětský slovesný folklór. Lidovou slovesnost sbírali v Čechách zejména F. L. Čelakovský, K. J. Erben, B. Němcová.

#### Čtenářská recepce:

Vnímání, prožití, pochopení, zhodnocení a individuální dotváření díla ve čtenářově vědomí.

#### Estetické osvojení díla:

Projevuje se jako citová a myšlenková reakce na určité podněty a informace díla. To znamená, že se dítě o knize rádo baví, rádo si ji prohlíží a má k ní určitý kladný vztah.

#### Explorativní výběr knihy:

Náhodný výběr knihy, která je „průměrná“, slouží pouze k rozptýlení a mentální hygieně.

## **4. SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÍ PROBLÉMU**

#### Vyhodnocení dotazníku:

Výzkum ukázal, že většina rodičů má zájem ovlivnit zájem o knihu u svých dětí. Výzkum také ukázal, že televize a počítače jsou velmi oblíbené, ale jsou drženy ve většině případů pod kontrolou.

Výzkum prokázal, že si rodiče s dětmi knížky prohlížejí. Nejčastěji to bývá, když je o to děti sami požádají. Až 44,1 % rodičů si knihu s dětmi prohlíží rádo i bez ohledu na jejich požádání. Také většina rodičů (85,3 %) si s dětmi nad knihou povídá.

Dětem mohou číst i jejich sourozenci. Je tomu tak v 29,4 % případů. Není to velké číslo, ale musíme brát v potaz jedináčky, mladší sourozence i nečtenáře. Nejčastěji děti dostávají knihy k nějaké příležitosti. Je to až v 70,6 %. Přesto se našel i rodič, který dává svému potomkovi knihy jednou v týdnu.

Otázka, zda rodiče čtou svým dětem, má překvapující odpovědi. Každý den nebo obden čte pouze 35,3 % rodičů, jednou v týdnu čte 38,2 % rodičů a jednou v měsíci čte 17,6 % rodičů. Nejzajímavější bylo zjištění, že i 6leté děti mají rády čtení před spaním.

Svou vlastní knihovničku vlastní až 85,3 % dětí. Pouze 2,9 % dětí ji nemá. Do knihovny děti spíše nechodí. Pouze 29,4 % dětí navštěvuje knihovnu.

Mezi dnešní generací dětí není nikdo, kdo by neměl doma televizi. Mezi televizními stanicemi vedou bezkonkurenčně ČT1 a NOVA. Nejvíce se děti dívají na pohádky a dětské pořady, které jsou nejoblíbenější u 5letých dětí. Nejsledovanější dobou je 16-18 hodina, ale i doba okolo 19 hodiny. V tuto dobu běží nejoblíbenější dětský pořad Večerníček. Podle výzkumu se ukázalo, že děti tráví u televize maximálně 1-2



hodiny. Avšak 5,9 % dětí stráví u televize i více než 7 hodin denně. Většina dětí se na televizi dívá sama (67,6 %), ale rodiče jim vybírají vhodné pořady adekvátní pro jejich věk (94,1 %). Znepokojující je, že až 20,6 % dětí si krátí televizí čas. Pouze občas odpovědělo 52,9 % rodičů.

Televize není jediné multifunkční medium v domácnostech. V dnešní době ho vlastní většina rodin. Dokládá to i fakt, že až 1 hodinu denně na něm stráví až 82,4 % dětí.

#### Vyhodnocení rozhovoru:

Každá paní učitelka vybírá pro děti knihy jiným způsobem. Všechny možnosti výběru jsou vhodné a dobré. V rozhovoru mě potěšilo, že jsou knihy dětem nabízeny i tak zajímavou formou, jako jsou výstavy knih v mateřské škole. Knihy stále mají v mateřských školách své místo. Jsou nepostradatelné stejně jako ostatní hračky.

Stále se využívají staré knihy a dokupují se nové. K dispozici jsou i časopisy. Nejoblíbenějším žánrem jsou bezkonkurenčně pohádky.

Ptala jsem se na nejméně oblíbený dětský žánr. Tato otázka také vystihuje znalosti učitelek o tom, jaký žánr je méně vhodný pro děti. Dvě paní učitelky nevěděly co odpovědět. Pouze jedna paní učitelka si uvědomila, co neměla ráda jako dítě. Tak by to mělo asi být. Při výběru knih je dobré se řídit svými vzpomínkami a zážitky z dětství. Nevhodnou četbu pro děti je tedy příběh bez šťastného konce.

Z rozhovorů jsem zjistila, že v každé mateřské škole je nebo bude knihovna přístupná dětem. To je dobře. Děti by do ní měli mít i volný přístup. Toto mi chybí u paní učitelky 3. U ní se děti musí ptát, zda si mohou knihu půjčit. Také jsem shledala nedostatek v praktičnosti jedné z jejich knihoven, která slouží pro účely dětí i paní učitelky. Tato knihovna je mimo dosah dětí.

Děti by se o knihovnu měli také umět starat. Učitelky 1, 2 a 3 mají již zaběhlý řád, jak a kdy se knihy uklízí. Úklid knihovny by neměly dělat samy učitelky. V žádném ze tří případů jsem se s tím nesetkala.

S knihou se děti učí také zacházet. Největší problém mají mladší předškoláci a děti z nižších sociálních vrstev. S knihou umí zacházet nejvíce předškoláci.

Knihy jsou často využívány k „výuce“. Především se používají k motivaci, četbě a ukázce obrázků.

V žádné ze tří mateřských škol nemají počítač. Televizor se nachází ve dvou mateřských školách, ale využívají ho jen v jedné z nich, ve vesnické mateřské škole. Televizor využívají ke sledování dětských ranních pořadů, nyní je to Kouzelná školka.

## *Praktická část*

### **5. CÍL A POUŽITÉ METODY**

Vhodnými a přiměřenými metodami zjistit současný skutečný stavu daného vzorku. Zaměřit se na záležitosti přístupnosti či dostupnosti četby v rodinném a institucionálním prostředí, a poměru knižní četby ve vztahu k dalším mediálním podnětům. Rozpracovat možné návrhy pro zlepšení situace.

V první etapě výzkumu je použita metoda rozhovoru a ve druhé etapě jsem zvolila dotazník.

### **6. PILOTNÍ STUDIE**

V mateřské škole v Sedlci, jsem provedla pilotní studii, která mě informovala, jaké místo má kniha u dnešních dětí. V komunitním kruhu s osmi dětmi jsem si povídala o knize. Zajímalo mě především, co děti navíc baví, co rády dělají. Dále jsem se zajímala, zda děti vědí, co je to knihovna a kde by ji hledaly. Prohlížíš si knížky sám nebo raději s někým? To bylo další, oč jsem se zajímala. Otázky byly směřovány především nato, co mi rodiče nemohou zodpovědět, neboť již plánuji dotazník pro rodiče.

Zjištění bylo překvapující. Pouze 2 děvčata měly zájem o počítač. Ostatní děti baví kreslení, plavání, starání se o zvířata. Jedna dívka odpověděla, že se ráda učí psát. 6 dětí vědělo, co je to knihovna, dokázalo jí popsat jako skříň, kde jsou knihy. Pouze 2 2leté dívky neodpověděly vzhledem k věku nic. Nikdo z dětí ještě nebyl ve veřejné knihovně a neví, kde by ji ve vesnici hledal, ač jsou všichni zdejší. 3 děti si knihy prohlíží raději s někým, hlavně s rodiči nebo sourozenci. 5 dětí si knihy prohlíží nejraději samo. Tento průzkum, mě přivedl na několik otázek. (viz. Hypotézy)

### **7. PROBLÉMOVÉ OKRUHY A STANOVENÉ HYPOTÉZY**

Dětem předškolního věku kniha otevírá cestu ke správnému pochopení dalších audiovizuálních pořadů z hlediska samotné tvorby a následného technologického zpracování, což je předpoklad mediální výchovy dětí tohoto věku.

Hypotézy:

Děti jsou nedostatečně informované o knihovnách a jejich možnostech.

Děti mají větší zájem o počítač než o knihy.

Rodiče na děti v dnešní době nemají dostatek času.

Učitelé mateřských škol se podílejí na pozitivním vztahu dětí ke knihám.

## **8. POPIS POUŽITÉ METODY**

### **DOTAZNÍK**

#### Vznik:

Při vytváření dotazníku, jsem si musela ujasnit, komu bude adresován. Nejlepším prostředím pro zjištění, zda děti mají knihy rády a jaký mají vztah k televizi či počítači, je to rodinné. Proto i můj dotazník je pro rodiče.

Dotazník je psán formou uzavřenou. Myslím si, že je to lepší než forma otevřená, protože rodiče v dnešní době nemají tolik času a vyplňování dotazníku by je jen obtěžovalo. Přesto je dotazník poměrně obsáhlý. Musel obsahovat dvě části. První část, která je zaměřená na dětskou knihu a druhou část, která se týká medií nejpoužívanějších, televize a počítače.

Jak už bylo řečeno dotazník má část zabývající se dětskou knihou. Jestliže jsem chtěla vědět, zda děti mají doma přístup ke knize, ptala jsem se takto:

- Má Vaše dítě (děti) svou vlastní knihovničku?
- Prohlížíte si s dětmi knížky?
- Chodí si Vaše děti půjčovat knihy do knihovny?

Důležité pro mě bylo, jestli i rodiče mají zájem, aby jejich dítě mělo zájem o knihu.

Proto jsem zvolila tyto otázky:

- Jak často čtete dětem před spaním?
- Jak často kupujete nebo dáváte Vašemu dítěti knihy?
- Čte starší sourozenec mladšímu knížky?
- Povídat si s dětmi nad knihou, kterou si právě prohlížíte?

V druhé části jsem pokládala otázky, které by mi prozradili, jak dlouho a v jakou denní dobu můžou děti využívat televizi nebo počítač:

- Ve kterou denní dobu se dívá Vaše dítě na televizi nejčastěji?

- Kolik času tráví u televize?

- Kolik času tráví Vaše dítě u počítače?

Také jsem se zajímala o pořady, které mají děti nejraději, a zda neslouží pouze ke krácení času. V předškolní věku je důležitý výběr pořadů.

- Vybíráte dítěti pořady, které jsou vhodné pro jeho věk?

- Dívá se Vaše dítě na televizi samo?

#### Zadávání dotazníku:

Dotazník jsem připravila do tří mateřských škol. Do jedné třídy jsem dala 28 dotazníků. Do druhé třídy jsem také dala 28 dotazníků a do třetí jsem jich dala pouze 15. Dohromady jsem dala do mateřských škol 71 dotazníků. Z toho se jich vrátilo pouze 34. Hlavní příčinu tak velké nevratnosti dotazníků připisuji chřipkové epidemii, která vypukla v době po rozdělení dotazníků do mateřských škol.

#### ROZHOVOR

##### Vznik:

Při vypracovávání otázek na rozhovor, jsem věděla komu jej dám. Rozhovor byl vypracován pro paní učitelky mateřských škol. Snažila jsem se dozvědět, co nejvíce o tom, jestli jsou dětem v mateřských školách knihy přístupné, zda jsou oblíbené, jak jsou využívány dětmi i paní učitelkou. Zároveň jsem se ptala i na další media (televizi a počítač), která jsou právě dnes ve školách k vidění.

Na základě informací, které jsem uvedla v teoretické části, jsem vypracovala následující otázky:

1. Podle čeho vybíráte knihy pro děti?
2. Nabízíte knihy dětem?
3. Mají děti samy možnost si knihu půjčit?
4. Jsou ve Vaší třídě knihy oblíbené?
5. Jaký žánr je nejoblíbenější?
6. Jaký žánr je méně oblíbený?
7. Máte ve třídě knihovnu pro děti?
8. Starají se děti o třídní knihovnu?
9. Jakým způsobem se starají o školní knihovnu?
10. Umí děti zacházet s knihou?

11. Využíváte knihy k „výuce“?
12. Jak je kniha zapojena do výchovně vzdělávacího procesu?
13. Máte ve třídě počítač pro děti?
14. Je jeho používání nějak omezené?
15. Máte ve třídě televizi?
16. Jak ji využíváte?

## 9. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

### Empirický výzkum

#### *První etapa výzkumu:*

Vzorek tvoří 3 paní učitelky z mateřských škol. První paní učitelka pracuje ve vesnické mateřské škole, druhá paní učitelka pracuje v mateřské škole s waldorfskými prvky v Českých Budějovicích a třetí pracuje také v Českých Budějovicích.

První etapa je krátká, doba trvání byla 2 dny ( leden 2007 ).

#### *Druhá etapa výzkumu:*

Vzorek tvoří rodiče dětí ze tří mateřských škol. Vybrala jsem mateřskou školu vesnickou a dvě městské. První městská mateřská škola je s waldorfskými prvky a druhá je klasická. Celkem by se výzkumu mělo zúčastnit cca. 71 rodičů. Celková doba výzkumu je 1 měsíc (leden – únor 2007).

### 1. ETAPA VÝZKUMU - ROZHOVOR

Rozhovor byl proveden ve třech mateřských školách. První mateřská škola je škola městská s waldorfskými prvky. Třída se nachází v téže škole, ale je vedena klasicky, a třetí škola je vesnická, také vedena klasickým způsobem.

Rozdělila paní učitelky na Učitelka 1 (paní učitelka ve městské škole s waldorfskými prvky)

Učitelka 2 (paní učitelka ve městské škole vedena klasicky)

Učitelka 3 (paní učitelka ve vesnické škole vedena klasicky)

#### Průběh rozhovoru:

##### **1) Podle čeho vybíráte knihy pro děti?**

Učitelka 1 - „Podle autora nejspíš.“

Učitelka 2 - „Podle vhodnosti vzhledem k věku.“

Učitelka 3 - „Podle žánru. Nejvíce využíváme pohádky, dětské příběhy, o zvířátkách. Mám ráda klasiku, Erbena.“

## **2) Nabízíte knihy dětem?**

Učitelka 1 - „Určitě. My tady máme akci s knihami. Přijde knihovník do školy a nabízí dětem knihy. Nabídka je i pro rodiče. Je to dobrý, protože spoustu rodičů dneska nemá čas kupovat knížky a neví co je dobrý. Tady mají šanci si něco vybrat i objednat. Koná se to každý rok, většinou v březnu v měsíci knihy.“

Učitelka 2 - „Nabízíme. Jistě.“

Učitelka 3 - „Ano. Někdy neví, jak se zabavit, tak jim nabídnu knížky.“

## **3) Mají sami možnost si knihu půjčit?**

Učitelka 1 - „Zatím ne. Máme starý nábytek. Čekáme na nový. Pak se knížky přesunou z kumbálu. Děti pak budou mít ke knihám přístup.“

Učitelka 2 - „Mají. Máme i časopisy.“

Učitelka 3 - „Musí se nejdříve dojit zeptat. Už vědí, kde jaké knížky máme, tak si vybírají sami.“

## **4) Jsou ve Vaší třídě knihy oblíbené?**

Učitelka 1 - „Zatím nejsou, až budou k dispozici budou oblíbené.“

Učitelka 2 - „Ano.“

Učitelka 3 - „Myslím že ano.“

## **5) Jaký žánr je nejoblíbenější?**

Učitelka 1 - „Pohádky, příběhy s dětským hrdinou.“

Učitelka 2 - „Pohádky.“

Učitelka 3 - „Pohádky.“

## **6) Jaký žánr je méně oblíbený?**

Učitelka 1 - „Méně srozumitelné. Já vybírám podle sebe. Jako dítě jsem neměla ráda Andersena. To nemá happy-end. Takové, co končí špatně.“

Učitelka 2 - „Těžko říct, ať jsou to povídky, nevím.“

Učitelka 3 - „Nevím.“

### **7) Máte ve třídě knihovnu pro děti?**

Učitelka 1 - „Zatím ne. Je v kumbálu. Není kam ji teď dát. Čekáme na nový nábytek.“

Učitelka 2 - „Máme. Knihovnu dětských knih, ta je přístupná jen pro nás.

A knihovnu pro děti, z které si děti půjčují knížky. Hlavě obrázkové.“

Učitelka 3 - „Ano. Máme dvě malé. V jedné jsou knihy pro nejmenší, leporela a tak. A v druhé máme encyklopedie a novější knížky. Jsou tu knížky, které používáme i pro sebe.“

### **8) Starají se děti o třídní knihovnu?**

Učitelka 1 - „Pomáhají mi. Všechno dělají s dopomocí.“

Učitelka 2 - „Ano.“

Učitelka 3 - „Ano. Když vidím, že je v ní nepořádek, knížky jsou všelijak rozházené, tak se musí uklidit. Nebývá to tak často.“

### **9) Jakým způsobem se starají o knihovnu?**

Učitelka 1 - „Srovnávají knížky. Učí se, že každá knížka má své místo.“

Učitelka 2 - „Udržují v ní pořádek. Časopisy přinášejí z domova. Máme taky jednou někdy dvakrát ročně výstavku dětských knih, které si děti přinesou z domova.“

Učitelka 3 - „Rovnají knížky podle velikosti. Já na ně dohlížím.“

### **10) Umí děti zacházet s knihou?**

Učitelka 1 - „Školáci určitě.“

Učitelka 2 - „No. Děti ze sociokulturně slabšího prostředí se to musí učit.“

Učitelka 3 - „Ty starší ano.“

### **11) Využíváte knihy k „výuce“?**

Učitelka 1 - „Jistě. Třeba atlas.“

Učitelka 2 - „Samozřejmě.“

Učitelka 3 - „Někdy ano.“

### **12) Jak je kniha u vás zapojena do výchovně vzdělávacího programu?**

Učitelka 1 - „Vypravování, popis obrázku.“

Učitelka 2 - „K motivaci, četbě, poslechu.“

Učitelka 3 - „Ukazujeme si obrázky, čteme si z nich.“

### **13) Máte ve třídě počítač pro děti?**

Učitelka 1 - „Ve třídě ne, vedle v kumbálu. My ho nepotřebujeme. A jako waldorf by jsme ho ani mít neměli.“

Učitelka 2 - „Ne.“

Učitelka 3 - „Ne.“

### **14) Je jeho užívání nějak omezeno?**

Učitelka 1 - „Děti k němu nemají přístup.“

Učitelka 2 - -

Učitelka 3 - -

### **15) Máte ve třídě televizi?**

Učitelka 1 - „Nemáme. Nepotřebujeme ji.“

Učitelka 2 - „Ano.“

Učitelka 3 - „Ano.“

### **16) Jak ji využíváte?**

Učitelka 1 - „Ne.“

Učitelka 2 - „Neužíváme ji.“

Učitelka 3 - „V týdnu se díváme na Kouzelnou školku, jinak je vypnutá.“

## **2. ETAPA VÝZKUMU - DOTAZNÍK**

Pro šetření dané problematiky jsem použila jednoduchý dotazník typu otázka odpověď. Byl určen rodičům. Jeho účelem bylo zjistit postoj rodičů ke knize a jak tento postoj předávají svým dětem.

Formu dotazníku jsem zvolila z mnoha důvodů snadného získání informací od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase. Také anonymita je relativně přesvědčivá a cenové výdaje za dotazníky jsou poměrně nízké. Největším rizikem je jejich nízká



návratnost. U dotazníku je také možné, že otázky byly zodpovězeny jiným členem rodiny nebo dokonce celým rodinným týmem.

Otázky jsou uzavřené (strukturované), to znamená, že dávají respondentovi možnost volby mezi dvěma či více možnostmi. Dotazník se skládá ze dvou částí, první se zaměřuje na dětskou knihu a druhá na media televizi a počítač. Dotazník je anonymní.

Dotazníků bylo vyhodnocenou pouze 34 z celkového množství 75 kusů. Tento výzkum je tedy nepřesný.

#### Vyhodnocení použitého dotazníku:

Použitý dotazník má 16 otázek. Z toho se 8 otázek zaměřuje na dětskou knihu a 8 na media televizi a počítač. Dotazník účel splnil. Přesto jeho kvalita není příliš vysoká. Výčet možných odpovědí mohl být vyšší, především u otázky týkající se časových údajů. Některé otázky měly být lépe specifikované. Například upozornit na možnost zaškrtnutí pouze jedné odpovědi. Jedna z častých vad dotazníku byla, že rodiče nezaškrtnuli žádnou odpověď. Pro tyto případy jsem vytvořila speciální skupinu pod názvem „nevyplněno“. Toto vše komplikovalo hodnocení dotazníků.

## **Závěry výzkumu**

### **ZÁVĚR**

V závěru mé práce bych chtěla shrnout dosažené výsledky. Dětská četba stále patří do našeho života a zdaleka rychle nevymizí. Přes velký příliv nových a dokonalejších medií (počítače, televize), jim kniha stále v oblíbenosti může konkurovat. Dokládá to i skutečnost, že 85,3 % dětí vlastní svou vlastní knihovničku. Také bych ráda uvedla, že 44,9 % rodičů si s dětmi často a rádo knihy prohlíží a 85,3 % rodičů si s dětmi o knize i povídá. To je velký rozdíl oproti televizi, u které jsou děti z 32,4 % samy. Stejně tak tomu je i u počítačů. K počítačům má sice přístup až 82,4 % dětí, ale jeho používání je minimální, pouze 1 hodinu denně. Toto vyvrací hypotézu, že děti mají větší zájem o počítač a televizi než o knihy. Tato skutečnost může také souviset s faktem, že děti v předškolním věku potřebují kontakt rodiče, který je s ním, dává mu pocit bezpečí a s kterým se můžou dělit o pocity. Jeli dítě samo, ztrácí televize či počítač

značně na působivosti. Domnívám se, že to může být jeden z důvodů pro větší oblíbenost knih u dětí. Proto by rodiče či blízcí lidé dítěte měli být i při obyčejném sledování televize dítěti nablízku.

Dostupnost k dětské knize je dnes velmi jednoduchá. S knihou se děti setkávají nejprve v rodinném prostředí, které je z již uvedených údajů bohaté na knižní fond. Dále je možné se s knihou setkat v institucionálním prostředí. Takovým prostředím je mateřská škola. I prostředí škol je bohaté na knihy a časopisy. Některé školy nabízí dětem zajímavé akce, kde si děti s rodiči mohou knihy koupit přímo ve škole. Tato akce se mi velmi zamlouvá. Tuto akci by mělo konat více mateřských škol. Knihy jsou v mateřské škole více využívány než v domácím prostředí. Děti ke knihám mají volný přístup. Na co by si měly dát učitelky pozor je skutečná dostupnost dětí ke knihám. Ve třídě nesmí být narušován proces cesty ke knize. Překážkou mohou být samy učitelky, kdy se děti musí zeptat, zda si knihu můžou půjčit a především umístění knihovny mimo dosah dětí. Knihu by si mělo dítě půjčit, kdy bude chtít, ale nesmí tím porušovat pravidla třídy (např. půjčí si knihu, ale neuklidí si předtím svou hračku). Knihovny by měli být v dosahu dětí a na viditelném místě.

Každá mateřská škola dává knize určité poslání. V ruku učitelky se kniha stává motivačním předmětem, příběhem, nad kterým se zamýšlíme nebo si ho můžeme dramaticky ztvárnit apod. Učitelky knihy využívají většinou s nějakým záměrem. O dětských knihách učitelky vědí mnoho, ale měly by si také více uvědomit, které knihy vhodné pro jejich děti nejsou. Líbí se mi názor paní učitelky 1, která nepoužívá četbu, kterou sama neměla ráda jako dítě. To je dobrý přístup a rada, kterou by se měly řídit všechny učitelky. Přesto by tyto knihy neměli být dětem odpírány.

V dnešní době se rozvíjí funkce veřejných knihoven. Knihovny dnes mají široké využití i pro školy. Přesto knihovnu navštívilo pouze 29,4 % dětí. Potvrzuje se tedy hypotéza, že děti jsou nedostatečně informované o veřejných knihovnách. Informace by měli děti dostávat od rodičů a to formou návštěv knihoven. Děti by měly alespoň jednou v rámci mateřské školy také knihovnu navštívit. To znamená, že by i učitelky měly být informovány o možnostech knihoven ve svém okolí, aby věděly, co mohou s dětmi v knihovně podniknout.

Pro mé budoucí povolání učitelky v mateřské škole mi tato práce přinesla mnoho nových poznatků. Ač jsem se jako dítě knize nevěnovala, nyní jsem více než kdy jindy pochopila, jak je kniha nepostradatelná. Tato práce mě velmi poučila o poselství dětské knihy.

## PŘEHLED POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY

1. CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Albatros, Praha 1982
2. KÁDNEROVÁ, B. *Metodika literární výchovy v mateřské škole*. SPN, Praha 1987
3. PASCH, M., GARDNER, G. T., LANGEROVÁ M. G., STARKOVÁ J. A., MOODIOVÁ D. CH. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Portál, Praha 1998
4. PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Portál, Praha 1999
5. ROSOVÁ, M. *Úvod do studia literatury pro děti a mládež*. Repronis, Ostrava 2003
6. TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Akademické nakladatelství CERM s.r.o., Brno 1999
7. TOMAN, J. *Současná dětská literatura pro děti a mládež*, Akademické nakladatelství CERM Brno 2000
8. VEBEROVÁ, E. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*, SPN, Praha 1981
9. MERTIN, M., GILLERNOVÁ, I. (EDS.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, Portál, Praha 2003

### Novinové články:

10. NOVOTNÁ, D. Knihovny jsou stále více i středisky informací, peníze ale stále chybí. *Metro*, 3.10.2006, s.2

11. NOVOTNÁ, D. Začíná týden knihoven. Má přivést lidi ke čtení. Metro,  
3.10.2006, s.3

## **SEZNAM PŘÍLOH**

- I. Dotazník
  
- II. Výběr některé kvalitní dětské četby
  
- III. Hra na knihkupectví
  
- IV. Úryvek z knihy
  
- V. Tabulky a grafy

Vážený rodiče,  
v rámci mé Bakalářské práce na Pedagogická fakultě Jihočeské univerzity, na téma **dostupnosti a přístupnosti dětí ke knihám a vztahu k ostatním mediím (televize, počítač)**, si vás doluji požádat o spolupráci.

Prosím Vás, abyste si následující otázky pečlivě přečetli a pravdivě zodpověděli. Vybranou odpověď zaškrtněte. Dotazník se skládá ze dvou částí, první se zaměřuje na knihu, a druhá na ostatní media (televize, počítač).

Vyplněný dotazník vložte do přiložené obálky a zanešte ředitelce MŠ, kde jste jej obdrželi, nejpozději do týdne.

Jsem přesvědčena, že mi vyjdete vstříc.

**Tento dotazník je anonymní.**

S pozdravem Čedíková Petra  
Studentka JČU – MŠp3

## A. Kniha

1. Prosím uveďte věk Vašeho dítěte (dětí).

Chlapec .....let

Děvče .....let

2. Má Vaše dítě (dětí) svou knihovničku?

Ano

Ne

Ne, má/mají jen pár svých knížek

3. Jak často dětem čtete před spaním?

Každý den

1x za týden

1x za měsíc

Nečetl/a jsem

Už nečtu (do kolika let dítěte jste četl/a) .....

...

4. Jak často kupujete, nebo dostává Vaše dítě knihy?

1x za týden

1x za měsíc

Když je příležitost jako svátek, narozeniny, Vánoce

- Za odměnu
- Nekupujeme, máme staré

5. Čte starší sourozenec mladšímu knížky? ( nevyplňujte pokud nemá sourozence, nebo starší sourozenec ještě neumí číst )

- Ano
- Ne

6. Prohlížíte si s dětmi knížky?

- Ano, často a rád/a
- Ano, když chce dítě, abych si s ním prohlížel/a
- Ne, nemám na to čas
- Ne, myslím, že to není potřeba

7. Povídat si s dětmi nad knihou, kterou si právě prohlížíte?

- Ano, hodně
- Ano, málo
- Ne

8. Chodí Vaše děti půjčovat si knihy do knihovny?

- Ano
- Ne

## **B. Ostatní média**

9. Jaké televizní stanice sleduje Vaše dítě nejčastěji?

- Nova
- Prima
- Čt 1
- Čt 2

10. Ve kterou denní dobu se dívá Vaše dítě na televizi nejčastěji?

- Ráno (6-8 hod)
- V poledne
- Odpoledne (13-15 hod)
- V podvečer ( 16-18 hod)
- Večer ( 19-21 hod a déle)

11. Kolik času tráví Vaše dítě u televize?

- 1-2 hod denně
- 2-4 hod denně
- 4-6 hod denně
- 7 a více hodin denně

12. Na jaké pořady se dívá Vaše dítě?

- Pohádky
- Dobrodružné filmy
- Dětské pořady ( Večerníček, Kouzelná školka,...)
- Kriminální pořady
- Dokumentární pořady
- Jiné .....(doplňte)

13. Dívá se Vaše dítě samo na televizi?

- Ano
- Ne

14. Vybíráte dítěti pořady, které jsou adekvátní pro jeho věk?

- Ano
- Ne

15. Krátí si Vaše dítě televizi čas?

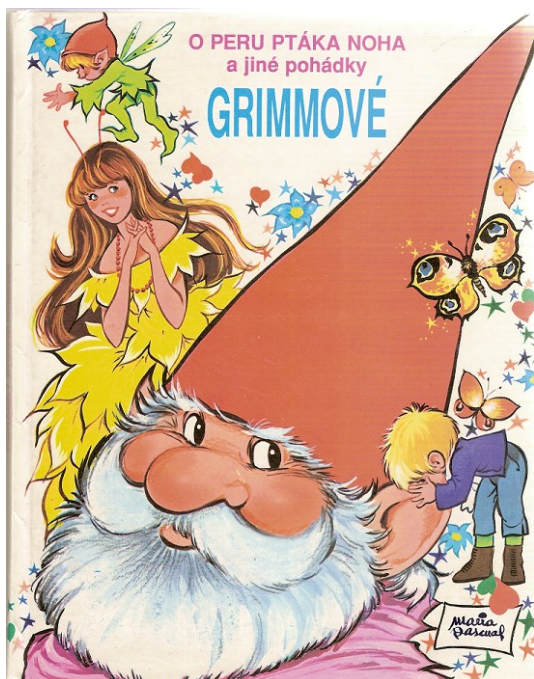
- Ano
- Ne
- Občas

16. Kolik času tráví Vaše dítě u počítače?

( máte li ho, nebo má k němu přístup jinde)

- 0-1 hod denně
- 1-2 hod denně
- 2-4 hod denně
- 4-6 hod denně
- 7 a více hod denně

Děkuji za Váš čas a ochotu.



### J. a V. Grimové – O peru ptáka noha a jiné pohádky

#### O peru ptáka noha

Příběh jak král pošle Hloupého Honzu pro pero ptáka Noha. Honza cestou pomůže třem lidem. Honza si svou ochotou zaslouží princeznu a král touhou po penězích ztrácí vše a stává se převozníkem.

#### O královně se stříbrnými rukama

Chudý otec prodal dceru čertu nevědomky místo jabloně za chalupou. Čert ji zaklel, ale velká láska k princovi ji zachránila od stříbrných rukou.

#### O králi Drozdibradovi

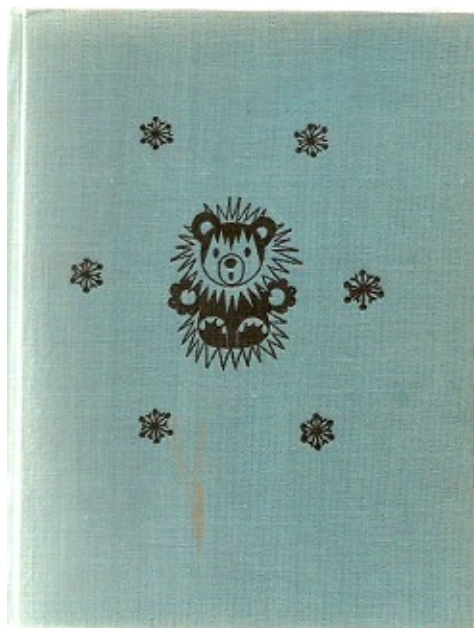
O pyšné princezně, která se lstí krále Drozdibrada stala hodnou a milou královnou.

*Nakladatelství Obzor*

*Místo a rok vydání V Bratislavě 1991*

*Ilustrace Maria Pascualová*

*Přeložila Marta Zrubcová*



### Uladislav Vančura: Kubula a Kuba Kubikula

Medvědář Kuba Kubikula a jeho medvěd Kubula putují světem, kde se známi se s kovářovými dětmi a strašidlem Barbuchou. Dostanou se až do vesnice Vařečky a Hrnce.

*Státní nakladatelství dětské knihy*

*Vydáno v Praze v Klubu mladých čtenářů 1967*

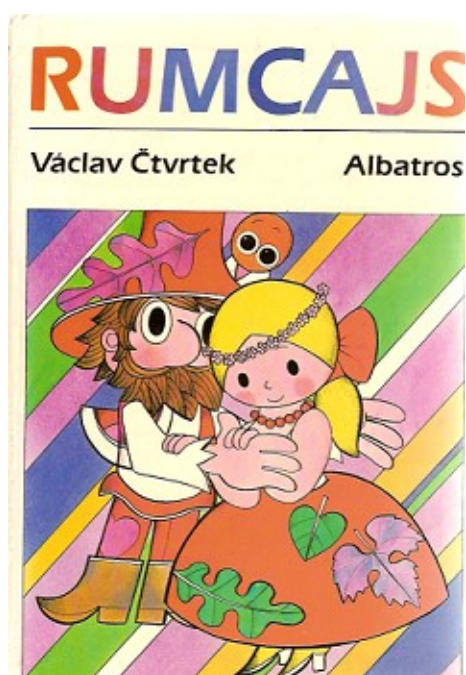
*Ilustroval Zdeněk Miler*

*Výtvarný redaktor Lumír Ševčík*

*Odpovědná redaktorka Milena Lukešová*

*Pro malé čtenáře*





### Václav Čtvrtek: Rumcajs

Švec Rumcajs se kvůli starostovy Jičina Humpálovy stal loupežníkem lesa Řáholce. Zde se ho pokouší zastřelit i knížepán. Zažívá různé dobrodružství. Ve městě, kam si jde koupit pistoli, potká Manku, do které se zamiluje. Také se pokusí zanechat loupežnictví, ale zakrátko se k tomu opět vrací.

*Nakladatelství Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*

*Vydáno v Praze 1989*

*Ilustroval Radek Pilař*

*Graficky upravila Soňa Valoušková*

*Výtvarný redaktor Vladimír Vimr*

*Odpovědný redaktor Miroslav Petráň*

*Pro děti od 6 let*



### Josef Čapek: Povídání o pejskovi a kočičce

O pejskovi a kočičce, kteří spolu žijí v jednom domečku a chovají se jako lidé. Myjí podlahu, pečou dort, píšou dopis, nosí oblečení a navštíví i pana Čapka.

Kniha obsahuje 9 kapitol (např. O pejskovi a kočičce, jak myli podlahu, Jak si pejsek roztrhl kat'ata, Jak to bylo na Vánoce, O Pejskovi a kočičce, jak psali dopis děvčatům do Nymburka, O pyšné noční košilce....

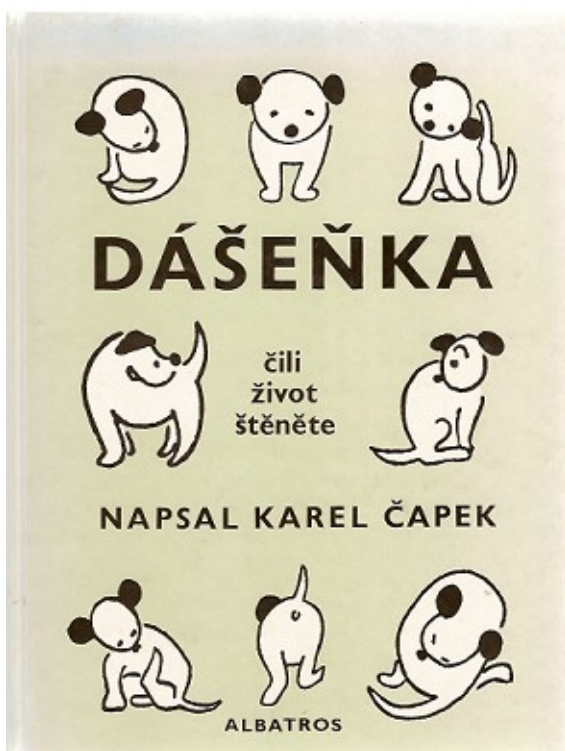
*Nakladatelství Státní nakladatelství dětské knihy*

*Vydáno v Praze 1968 v Klubu mladých čtenářů*

*Ilustroval Josef Čapek*

*Odpovědný redaktor Karel Černý*

*Výtvarný redaktor Milan Grygar*



### **Karel Čapek: Dášenka čili Život štěněte**

Vyprávění majitele štěněte Dášenky a fenky Iris, její matky. První krůčky, kňučení, pískání, první zoubky... až po její odchod k lidem.

Každá kapitola je obohacena o malé obrázky od autora, jak se Dášenka vyvíjela a jak vypadala, včetně fotogalerie.

*Nakladatelství Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*

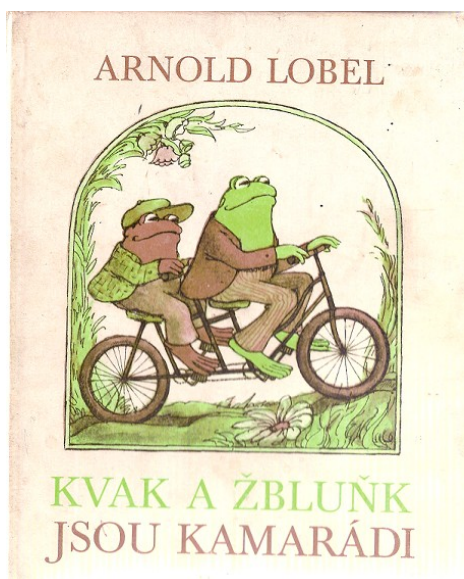
*Vydáno v Praze 1994 v Klubu mladých čtenářů*

*Ilustroval a nafotil Karel Čapek*

*Odpovědná redaktorka Zuzana Kovaříková*

*Výtvarná Redaktorka Milada Čvančarová*

*Pro malé čtenáře*



### **Arnold Lobel: Kvak a Žbluňk jsou kamarádi**

Příběhy dvou žab Kvaka a Žbluňka, které na sebe nenechají dopustit. Žabáci jsou nerozluční, pomáhají si, dělají spolu vše. Žabáci žijí jako lidé, přesto žijí v přírodě, kde jim může hrozit nebezpečí.

*Nakladatelství Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*

*Vydáno v Praze 1990*

*Ilustroval Arnold Lobel*

*Graficky upravil Milan Grygar*

*Výtvarný redaktor Petr Urban*

*Pro začínající čtenáře*



### **Bohumil Říha: O letadélku Káněti**

Dobrodružství 4 dětí, které často navštěvují letiště, kde je láká letadélko Káně. Nakonec i letadélko unesou.

*Nakladatelství Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*

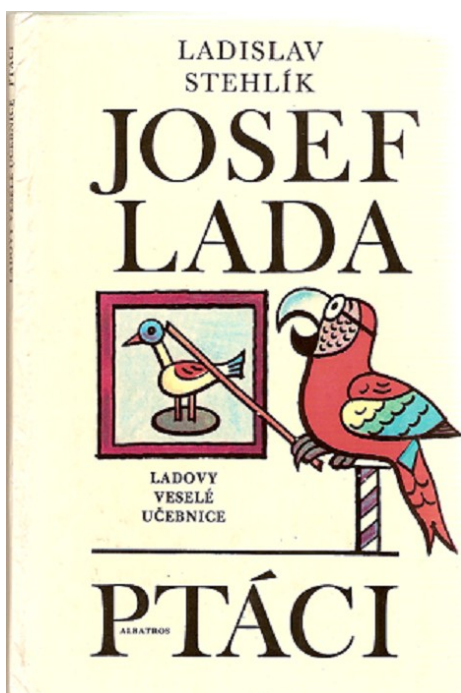
*Vydáno v Praze 1990*

*Ilustrovala Helena Zmatlíková*

*Graficky upravil Zdeněk Seydel*

*Výtvarná redaktorka Milada Čvančarová*

*Pro čtenáře od 6 let*



### **Ladislav Stehlík: Ladovy veselé učebnice - Ptáci**

Dětská učebnice ptáků zpracovaná zábavnou formou. Obsahuje básně a vyprávění o ptácích kteří u nás žijí.

*Nakladatelství Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*

*Vydáno v Praze 1988*

*Ilustroval Josef Lada*

*Výtvarný redaktor Jiří Fixl*

*Pro děti od 5 let*

Hra může mít mnoho variant. Jednou je nakupujícím učitelka a děti prodávajícími.

*Učitelka:* „Mám malou holčičku, která má zítra svátek, potřebovala bych jí koupit jako dárek nějakou knihu. Kterou by jste mi nabídli?“

*Dítě:* (dítě, které prodává, má knihu doporučit)

**Jak Ferda učil zvířátka číst****Ondřej Sekora**

(8. s.219\_„Jednoho dne se vsadil Ferda s ostatními broučky, že naučí zvířátka číst. Nejprve mu nechtěl nikdo věřit, ale on si za chvíli přivedl malé štěňátko a napsal na kousek papíru: „Haf, haf!“ A víte, co štěňátko udělalo? Hned zaštěkalo na papír: „Haf, haf!“ Už umělo číst.

Pak přivedl kočičku a dal jí kousek papíru, na ten napsal: „Mňau, mňau!“ a kočička hned zamňoukala: „Mňau, mňau!“ A přivedl také kozu a napsal jí: „Mééé, mééé!“ a koza hned zamečela: „Mééé, mééé!“

„Hm, to my dovedeme také,“ ušklíbli se broučci a říkali Ferdovi, že to nic není, že oni to také dovedou. Vzali tabulku „Mňau, mňau!“ a ukázali ji myši. Ta se tabulky polekala a utekla.

„Vidíš, Ferdo, přečetla to, myslila, že je to kočka, a utekla. Teď polekáme kozu.“ Napsali na zelený papírek: „Bu, bu,“ jako by to byl bubák. Ale koza myslila, že zelený papírek je k jídlu, a sežrala jej.“

*Ferdův slabikář*

## 2. Má Vaše dítě (děti) svou knihovničku?

Odpověď	%
Ano	85,3
Ne	2,9
Ne, má jen pár svých knížek	11,8

## 3. Jak často dětem čtete před spaním?

## 3.1 U všech dětí

Odpověď	%
Každý den	35,3
Jedenkrát za týden	38,2
Jedenkrát za měsíc	17,6
Nečetl/a jsem	2,9
Už nečtu	5,9

## 3.2 Rozdělení podle věkových skupin

Odpověď	Věk ( roky )					
	2	3	4	5	6	7
Každý den		1	3	7	2	
Jedenkrát za týden			2	5	5	
Jedenkrát za měsíc			1	3	1	1
Nečetl/a jsem	1					
Už nečtu					2	
Počet dětí						

## 4. Jak často kupujete, nebo dostává Vaše dítě knihy?

Odpověď	%
1x za týden	2,9
1x za měsíc	11,8
Když je příležitost (svátek, narozeniny, Vánoce)	70,6
Za odměnu	8,8
Nekupujeme, máme staré	5,9

5. Čte starší sourozenec mladšímu knížky? (Nevyplňujte pokud nemá sourozence nebo starší sourozenec ještě neumí číst.)

Odpověď	%
Ano	29,4
Ne	5,9
Nevyplněno	64,7

6. Prohlížíte si s dětmi knížky?

Odpověď	%
Ano, často a rád/a	44,1
Ano, když chce dítě, abych si s ním prohlížel/a	55,9
Ne, nemám na to čas	0
Ne, myslím, že to není potřeba	0

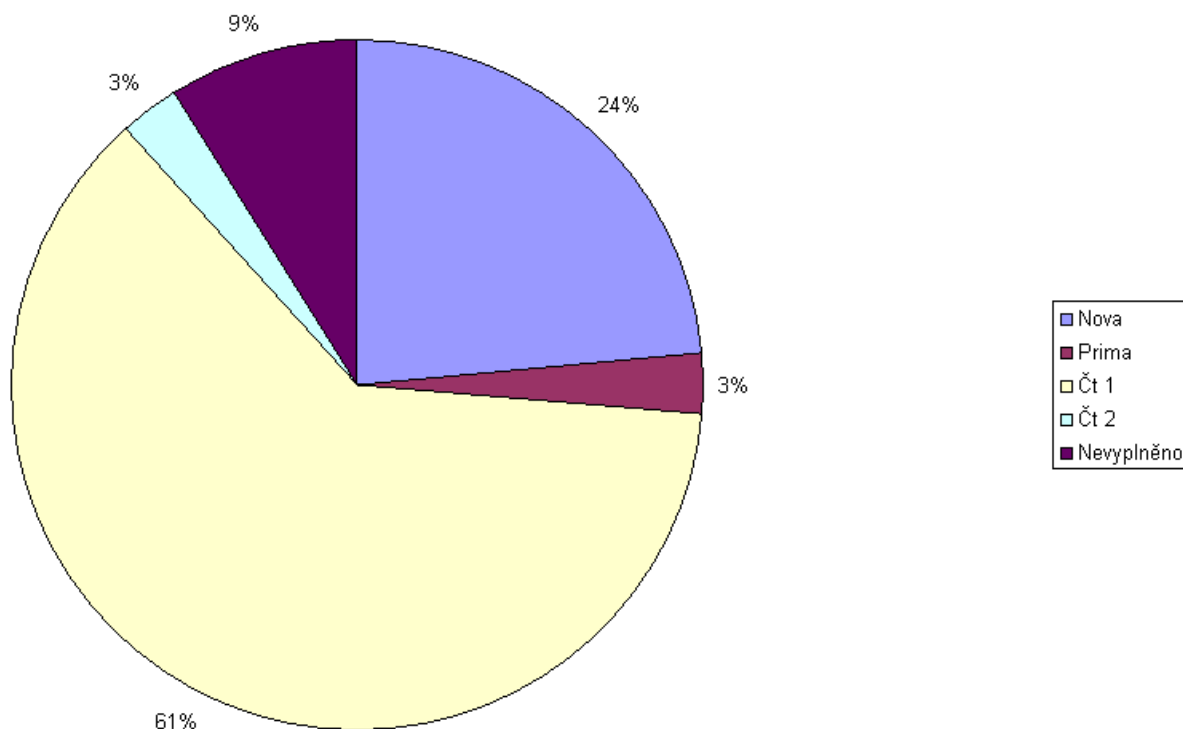
7. Povídat si s dětmi nad knihou, kterou si právě prohlížíte?

Odpověď	%
Ano, hodně	85,3
Ano, málo	14,7
Ne	0

8. Chodí si Vaše děti půjčovat knihy do knihovny?

Odpověď	%
Ano	29,4
Ne	70,6

9. Jaké televizní stanice sleduje Vaše dítě nejčastěji?  
Graf 1.



10. Ve kterou denní dobu se dívá Vaše dítě na televizi nejčastěji?

10.1 U všech věkových skupin

Odpověď	%
Ráno (6-8 hod.)	17,6
V poledne	2,9
Odpoledne (13-15 hod.)	5,9
V podvečer (16-18 hod.)	64,7
Večer (19-21 hod. a déle)	5,9
Nevyplněno	2,9

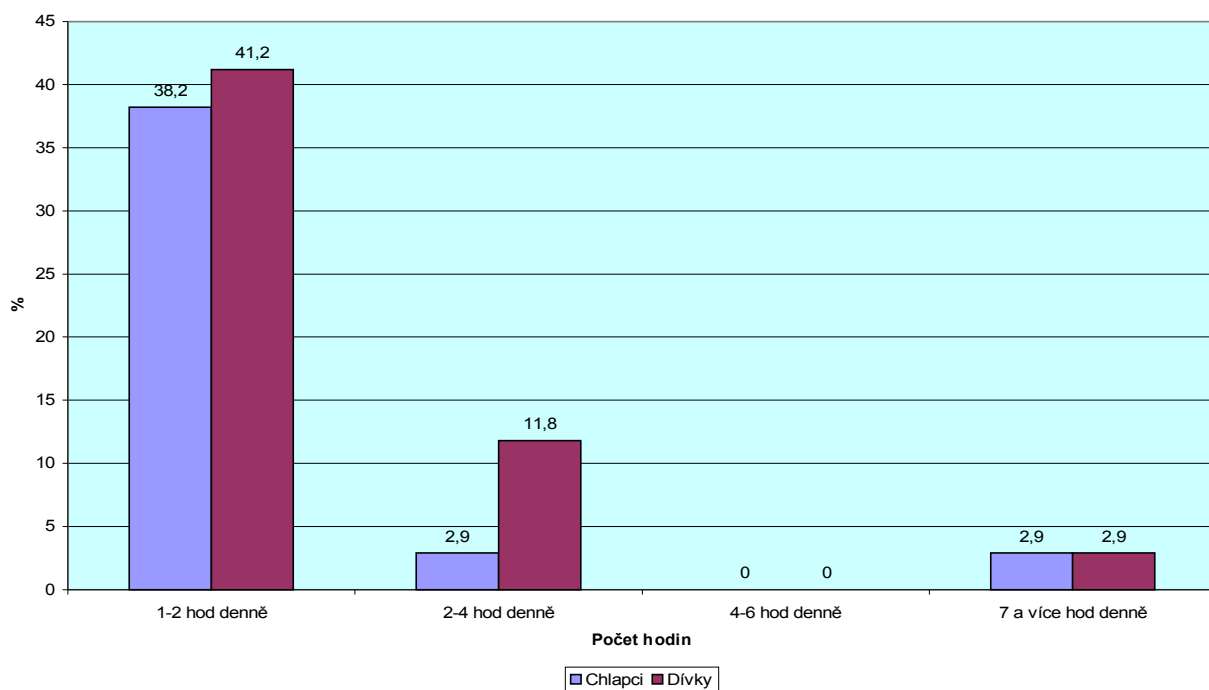
10.2 Rozdělení podle věku

Odpověď	Věk (roky)					
	2	3	4	5	6	7
Ráno (6-8 hod.)			2	3	1	
V poledne					1	
Odpoledne (13-15 hod.)				1	1	
V podvečer (16-18 hod.)	1	1	3	10	6	1
Večer (19-21 hod. a déle)			1	1		
Nevyplněno					1	
Počet dětí						

11. Kolik času tráví Vaše dítě u televize?

Odpověď	%
1-2 hod. denně	79,4
2-4 hod. denně	14,7
4-6 hod. denně	0
7 a více hodin denně	5,9

Graf 2. Rozdělení trávená času dětí u televize podle pohlaví



12. Na jaké pořady se dívá Vaše dítě? (Označte všechny oblíbené.)

12.1 Oblíbenost pořadů u všech dětí

Odpověď	Počet dětí
Pohádky	27
Dobrodružné filmy	5
Dětské pořady (Večerníček, Kouzelná školka,...)	33
Kriminální pořady	0
Dokumentární pořady	8
Zábavné pořady	1



### 12.2 Oblíbenost pořadů podle věkových skupin

Odpověď	Věk (roky)					
	2	3	4	5	6	7
Pohádky			5	12	9	1
Dobrodružné filmy				3	1	1
Dětské pořady (Večerníček, Kouzelná školka,...)	1	1	6	16	8	1
Kriminální pořady						
Dokumentární pořady		1		3	4	
Zábavné pořady				1		
Počet dětí						

### 13. Dívá se Vaše dítě samo na televizi?

#### 13.1 U všech dětí

Odpověď	%
Ano	67,6
Ne	32,4

#### 13.2 Rozdělení podle věkových skupin

Odpověď	Věk (roky)					
	2	3	4	5	6	7
Ano			5	11	6	1
Ne	1	1	1	5	2	
Nevyplněno					1	
Počet dětí						

### 14. Vybráte dítěti pořady, které jsou adekvátní pro jeho věk?

#### 14.1 U všech dětí

Odpověď	%
Ano	94,1
Ne	5,9

#### 14.2 Rozdělení podle věku

Odpověď	Věk (roky)					
	2	3	4	5	6	7
Ano	1	1	6	15	8	1
Ne				1	1	
Počet dětí						

15. Krátí si Vaše dítě televizí čas?

Odpověď	%
Ano	20,6
Ne	26,5
Občas	52,9

16. Kolik času tráví Vaše dítě u počítače? (Máte-li ho, nebo má k němu přístup jinde.)

16.1 U všech dětí

Odpověď	%
0-1 hod denně	82,4
1-2 hod denně	0
2-4 hod denně	0
4-6 hod denně	0
7 a více hod denně	0
Nevyplněno	17,6

16.2 Rozdělení podle věkových skupin

Odpověď	Věk (roky)					
	2	3	4	5	6	7
0-1 hod denně	1	1	5	14	6	1
1-2 hod denně						
2-4 hod denně						
4-6 hod denně						
7 a více hod denně						
Nevyplněno			1	2	3	
Počet dětí						

Graf 3. Rozdělení podle pohlaví

